

Kamikker med Thala Ignatiussen

Av Sofie Kleppe, naturgarver
Stipendiat ved Norsk håndverksinstitutt

Foto: Lotta Rahme

Juni 2024

NORSK
HÅNDVERKSINSTITUTT
2

Kamikker med Thala Ignatiussen

Kamikker var et uunnværlig fottøy for grønlendere før gummistøvlene kom i begynnelsen av 1900-tallet. Dersom kamikkene er godt laget, holder de deg tørr og varm på føttene. Thala kommer fra bygden Isortoq, og fikk lære å sy kamikker av moren sin, som døde allerede da Thala var 14 år. Etter det har Thala sydd mange par kamikker.

Til et par østgrønlandske kamikker behøver du et svart selskinn til overlær, svart tykt skinn til såler og et skinn med pels til innerstøvel. De svarte skinnene har blitt raket med tsakker før de har blitt avfettet og tørket i ramme.

Thala tar fram et svart selskinn, og tegner av mønster på skinnnet etter et par gamle kamikker.

Thala bruker sakker, den opprinnelige grønlandske ulo (kvinnekniv) og en trefjøl til å skjære ut skinnnet. Skinnnet er ganske stivt. Når hun har skåret ut den ene siden, viker hun den over på midten av mønsteret, og skjærer ut den andre siden. På den måten får hun et symmetrisk mønster.

Thala skjærer ut skinnnet til kamikken med tsakker og stødig hånd.

Så er det min tur til å skjære.
Det gjelder å holde hånda stødig når jeg kommer til hjørner og ender på mønsteret. Skinnet er helt hardt og tørt som papir, og det kan fort gå galt.

Det er vanskelig å holde kniven stødig, men Thala er tålmodig, og hun vil at jeg skal gjøre det selv.

Når bitene er ferdige skåret, sliper Thala skinnet med en stein for å få det mykere. Samtidig pusser hun vekk restene av fett.

Deretter fukter hun kantene av skinnet med spytt.

Thala og jeg har hver vår bit.
Hun skal sy den ene skoen, og jeg skal sy den andre.

Vi strekker skinnene over bordkanten for å slipe dem ytterligere og gjøre dem mer fleksible å sy med.

Thala bøyer tuppen av kamikken på midten og bruker tsakker til å markere hvor sømmen skal gå.

Tsakker er den opprinnelige grønlandske kniven som brukes til alt. I Vest-Grønland ble de inspirert av hvalfangernes lange kniver, og endret derfor formen slik at den fikk et lengre blad. Det er denne modellen som kalles ulu.

Så skal vi begynne å sy. Vi syr med bittesmå nåler og tynn syntetisk tråd.

I Øst-Grønland er det viktig at stingene er bitte små og forseggjort.

Thala syr den ene og jeg syr den andre. Vi syr med ettersting fra front tilbake mot oss.

Når sømmen er ferdig, må det svakeste punktet forsterkes med et lite kryss. Skinnen er helt tørt, og det føles som det kan gå i stykker.

Tråden festes på innsiden av overlæret med en knute.

Så skal plogen forsterkes med en ekstra søm. Vi syr stikksøm fra toppen og ned, og vi passer på at stingene legger seg litt foran de andre.

Thala syr fra toppen og ned og fester tråden med to knuter.

Så skjærer hun til den nederste kanten av kamikken slik at kanten blir helt jevn.

Thala viser fram sine flotte kamikker.

De er dekorert med hvitt selskinn rundt kanten.

Så skal vi i gang med innerstøvel med pels.
Thala bruker overlæret, måler opp kamikken
på kjøttsiden, og tegner rundt. Vi bruker
selskinnet som vi gjorde ferdig noen dager
tidligere.

Hun skjærer først den ene siden med tsakker
og deretter den andre siden.

Thala skjærer hårene rett av.

Vi syr sammen bitene med tett kastesøm,
liten nål og syntetisk tråd. Skinnet er
mykere å sy i enn det svarte skinnet.

Innerstøvelen har samme form som
ytterstøvelen. Thala og jeg syr en støvel
hver.

Når overlæret er ferdig, skal sålene skjæres ut og sys fast.

Sålene skal være større enn støvlene og de skal skjæres ut med tsakker.

Sålene markeres på midten foran og bak, og på midten, på sidene.

Sålene er bredere foran enn bak.

Thala markerer og skjærer ut en såle på øyemål. Jeg bruker denne sålen som mal for den andre sålen.

Så skal sålen sys fast på kamikken.

Thala begynner fra markeringen på midten av sålen og syr fram mot tuppen av skoen.

Det er viktig å følge markeringene når sålen settes fast i skinnet.

Så syr vi fast hver vår såle, Thala og jeg. Det er viktig å følge markeringene for at rynkingen skal bli rett.

Skinnet rynkes i helt tørr tilstand, og det er ganske vanskelig å få det til å ligge pent.

Thala blir ferdig først og rynkene hennes ligger perfekt.

Endelig blir jeg også ferdig, og vi kan prøve om pelsstøvelen passer i kamikkene .

Neste dag møter vi Thala på systuen. Vi skal skjære ut sålene til kamikkene.

Det mørke selskinnet er tykt og stivt. Det er viktig at det er mer fett i såleskinnet så kamikkene skal holde seg tette.

Vi bruker den første sålen til å markere den andre sålen.

Det er hardt å skjære i tørt såleskinn med tsakker. Jeg kjenner at hånden vil gi etter og er redd for å skjære feil der skinnet er seigt og vil holde igjen verktøyet.

Så skal sålene tygges. Det er viktig at det ikke kommer spytt på sålene når de tygges.

Først skal de tygges hele veien på kortsiden og deretter hele veien på langsiden.

Deretter legges sålene i vann over natten.

Thala har sålene sammenkrøllet i en liten plastpose når hun kommer til systuen. Før vi begynner å sy, må sålene skjæres til og kontrolleres slik at de blir helt symmetriske.

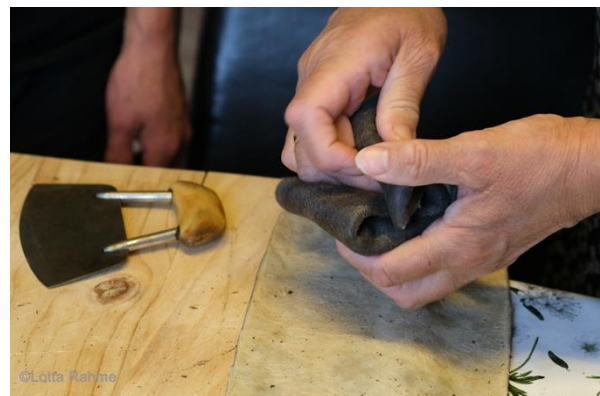
Thala skjærer slik at vinkelen på skjæret går litt utover.

Thala skjærer et lite hakk i sålene slik at de blir symmetriske og at vi vet hvor rynkingen skal starte og hvor kamikken skal festes til sålen.

For at skinnet ikke skal beholde fuktigheten, viker hun det sammen når vi ikke arbeider på det.

Skinnet får også et større volum når det har blitt tygget, slik at det blir enklere å gjøre sømmen rett.

Thala måler kamikkene og viser hvor vi skal sy fast sålen. Vi lager markeringer i kamikkene ved å skrape bort litt av det svarte.

Det skal være symmetrisk.
Fram, bak og på sidene.

Så finner Thala fram plaster til fingrene, og vi er klare til å sy.

Hun forklarer at vi behøver plaster for å kunne stramme trådene.

Det viktigste for å lykkes med denne sømmen, er at hvert sting skal strammes ordentlig. Vi syr med en liten spiss nål uten skjær, (no.7-10), og falsk sene. Vi begynner med å feste sømmen med en knute på innsiden og sy et tråklesting i kamikken. Deretter syr vi helt gjennom overlæret omtrent 8 mm inn på skinnet, og videre inn i sålelæret med stikksøm fra den svarte siden rett overfor skillet mellom det hvite og det svarte av skinnet. Deretter strammes stinget.

Når sålen skal rynkes, kommer det to sting i sålelæret og ett i kamikken. Det første stinget sys likt som det første, men etter det kommer det et ekstra sting som går fra ca. 8 mm over skillet og ned gjennom halve delen av skinnet og opp i det svarte like over skillet på den svarte siden. Deretter strammes stinget og glattes samtidig til med tommelen slik at skinnet legger seg pent rundt sømmen.

Det er viktig å fukte såleskinnet iblant slik at det beholder volumet.

Volumet i skinnet gjør det lettere å treffe riktig med nålen når sålen skal rynkes.

Thala nærmer seg slutten av sålesømmen.

Rynkene har satt seg slik de skal, og tråden er usynlig.

Nå skal tråden festes. Det gjør hun ved å sette et sting gjennom halve skinnet på utsiden og deretter sette en knute.

Endelig er vi ferdige med kamikkene. Jeg har forstått hvorfor jeg fikk plaster på fingrene, selv om jeg fått god hjelp av Thala med å stramme sømmene.

Det er lett å se hvilken kamikk som Thala har sydd og hvilken jeg har sydd. Jeg har ikke strammet hardt nok til i sømmen og derfor spriker skinnet litt i tuppen. Men jeg er fornøyd. Thala har hele tiden insistert på at jeg selv skal gjøre alle momenter i sømmen for å lære.

Nå gjenstår det bare å prøve kamikkene. Og det skal vi straks få gjort, når Tindra og Ravne skal få bruke dem på en tidagers steinalder-camp i Norge. Det blir spennende å se om støvlene er vanntette, så vi får håpe på litt regn.

Tusen takk til Thala for at du vil dele kunnskapen din med oss og fmtidige generasjoner!

Dokumentert hos Thala, Isortoq i Tasiilaq, Juni -2024.

Tekst og søm: Sofie Kleppe

Foto: Lotta Rahme